

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/3097	28 september 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 58/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

ala [REDACTED]
[REDACTED]
Kolonel-KLu

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

58/93

(Afgesloten 281400 SEP 1993)

Bosnië-Herzegovina

Volgens de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic is tijdens de besprekingen vorige week op een Brits vliegdekschip tussen Owen en Stoltenberg enerzijds en de leiders van de drie strijdende partijen in Bosnië-Herzegovina anderzijds overeenstemming bereikt over toegang tot de Adriatische Zee voor de Bosnische Moslims. Hun aanspraak op een dergelijke toegang vormde een van de belangrijkste obstakels voor een alomvattende vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina. Inmiddels is bekend gemaakt dat de overeenstemming betrekking heeft op garanties aan de Moslims voor gebruik/pacht van de Kroatische haven Ploce. Bovendien zullen de Moslims de beschikking krijgen over een deel van het schiereiland Klek voor de kust bij Neum.

Op 27 en 28 september zijn topfunctionarissen uit de door Moslims gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina in Sarajevo bijeenkomen. Doel van de bijeenkomst was een oordeel uit te spreken over het ontwerp-vredesakkoord. Uit persberichten blijkt dat het bijeenkomst van uitsluitend Moslims betrof. De deelnemers aan de bijeenkomst pretendeerden dan ook niet geheel Bosnië-Herzegovina te vertegenwoordigen, maar uitsluitend de belangen van de Moslims te behartigen. Overigens dient ook het "officiële" parlement zich nog over de voorstellen uit te spreken. Omdat vrijwel alle Servische en Kroatische leden zich hieruit hebben teruggetrokken, wordt echter aangenomen dat de recente bijeenkomst van de Moslims beslissend zal zijn voor de uitkomst van de stemming in het formele parlement.

Prominente militaire en politieke leiders van de Moslims hebben de afgelopen dagen aangegeven bereid te zijn de genoemde vredesvoorstellen, en daarmee een opdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen, te aanvaarden. De Bosnische president Izetbegovic heeft zich lange tijd tegen zo'n opdeling verzet. Hij heeft nog niet formeel ingestemd met die vredesvoorstellen, vermoedelijk vooral omdat hij hoopt dat met name de Serviërs alsnog tot nieuwe (territoriale) concessies aan de Moslims kunnen worden bewogen.

De plv bevelhebber van de Bosnische strijdkrachten, Siber, heeft verklaard dat het leger de voorkeur geeft aan een verenigd Bosnië boven een losse confederatie van mini-staatjes. Om die reden noemde Siber de nu voorliggende kaarten voor de verdeling van Bosnië-Herzegovina onaanvaardbaar. Deze uitspraak lijkt haaks te staan op de opvatting van Siber's superieur Delic, die deze maand juist opriep tot aanvaarding van de voorstellen van Owen en Stoltenberg.

Inmiddels is bekend geworden dat de Moslim-vergadering in meerderheid de vredesvoorstellen heeft aanvaard. Als voorwaarde werd echter gesteld dat alle gebieden met een Moslim-meerderheid die zijn veroverd door Serviërs of Kroaten aan de Moslims zullen worden teruggegeven. Onduidelijk is over welke gebieden het precies gaat, maar in ieder geval lijkt de gebezigde formulering betrekking te hebben op het door de Serviërs veroverde deel van oost-Bosnië, rond de door de VN tot "beschermde zone" uitgeroepen steden Zepa, Gorazde en Srebrenica. Ook het door de Bosnische Kroaten veroverde gebied in centraal-Bosnië en rond Mostar kan

[REDACTED]

hieronder verstaan worden. Deze voorwaarden van de Moslims zullen vrijwel zeker onaanvaardbaar zijn voor de overige bevolkingsgroepen in Bosnië-Herzegovina.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft vorige week zelfs gesteld dat de huidige frontlijnen zullen worden beschouwd als de grenzen van de door de Bosnische Serviërs uitgeroepen "Servische Republiek", als de Moslims het resultaat van de jongste besprekingen niet aanvaardden. Daarmee onderstreepte hij feitelijk eerdere dreigementen dat de Serviërs dan alle concessies aan de Moslims zullen intrekken, waardoor dezen, uiteindelijk nog minder gebied zouden overhouden dan hen in de voorstellen van Owen en Stoltenberg wordt toegewezen. Karadzic herhaalde dat hij niet bereid is tot additionele gebiedsconcessies aan de Moslims, maar wèl tot uitruil van gebieden.

Bosnisch-Servische topfunctionarissen, onder wie Karadzic en zijn plaatsvervanger Koljevic, hebben verder de onmiddellijke opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië" als voorwaarde genoemd voor een vredesovereenkomst inzake Bosnië-Herzegovina. Koljevic wees erop dat ook de Bosnische Serviërs de nadelige gevolgen van de sancties ondervinden en onderstreepte dat normalisering van de economische situatie essentieel was om naleving van de vredesvoorwaarden door de Bosnische Serviërs te garanderen. Zo noemde hij de demobilisering van de Bosnisch-Servische strijdkrachten onmogelijk indien de betrokkenen niet van alternatieve werkgelegenheid verzekerd zouden zijn.

Volgens Karadzic is vorige week tijdens de trilaterale onderhandelingen overeengekomen dat niet alleen de Moslims, maar ook de Bosnische Serviërs toegang tot de Adriatische Zee zouden verwerven. Hun corridor zou leiden naar het Prevlaka-schiereiland, dat zoals bekend vorig jaar onder VN-auspiciën gedemilitariseerd is. Volgens "Joegoslavische" persberichten zouden de Bosnische Serviërs in ruil hebben toegezegd Kroatië te erkennen binnen de internationaal erkende grenzen, dus met inbegrip van de "Servische" gebieden in die republiek. Prevlaka vormt de uiterste zuidpunt van de Kroatische exclave waarin ook Dubrovnik ligt en is voor beide partijen van strategisch belang, omdat het de toegang beheerst tot de laatst overgebleven "Joegoslavische" marinehavens. Het is zeer twijfelachtig of de Bosnische Serviërs daadwerkelijk tot concessies ten koste van het streven naar zelfbeschikking van de Kroatische Serviërs bereid zijn. De aankondiging van Karadzic is overigens inmiddels door de Kroatische president Tudjman ontkend.

Volgens een woordvoerder van de Bosnische Kroaten heeft het Bosnische opperbevel, dat in de praktijk vrijwel uitsluitend uit Moslims bestaat, de overgebleven Kroatische verdedigers van de stad opgedragen naar hun kazernes terug te keren. De woordvoerder legde verband met de strijd tussen Moslims en Kroaten elders in de republiek, die een voortzetting van het samenwerkingsverband in de hoofdstad zinloos zou maken. Ook deze melding onderstreept dat de Bosnische politieke en militaire organisaties in steeds sterkere mate uitsluitend de Moslim-belangen pogen te behartigen. Overigens hebben de Kroatische commandanten het bevel genegeerd; naar verluidt zullen zij in overeenstemming met eerdere orders hun rotatie naar de berg Igman of Mostar uitvoeren.

Naar verluidt is het Bosnische (Moslim-)presidiumlid Abdic vorige week van zijn functie in het presidium ontheven. Dit houdt vermoedelijk verband met het feit dat Abdic voor de door hem geleide Moslim-enclave rond Bihac (west-Bosnië), die geografisch geïsoleerd is van de overige Moslim-gebieden en wordt ingesloten door Servisch en Kroatisch gebied, autonomie en nauwere samenwerking met de omliggende gebieden nastreeft. Ook kan een rol hebben gespeeld het feit dat Abdic reeds geruime tijd sterk ageert tegen Izetbegovic. Nog onlangs heeft Abdic in een Kroatische televisie-uitzending gesteld dat Izetbegovic, diens plaatsvervanger Ganic en de opperbevelhebber van de Bosnische strijdkrachten, Delic, de situatie in west-Bosnië destabiliseren.

[REDACTED]

Gisteren is bekend gemaakt dat rond Bihac een autonome provincie is uitgeroepen met Abdic als president. Uit de jongste berichtgeving blijkt dat het in de bedoeling van Abdic ligt in de regio-Bihac een multi-etnisch bestuur te vormen. Izetbegovic heeft opgeroepen tot militaire maatregelen tegen de autonome provincie rond Bihac. Hij beschuldigde Abdic er op zijn beurt van verdeeldheid te zaaien in de Moslim-gelederen. Het is echter uitermate onwaarschijnlijk dat met geweld een eind kan worden gemaakt aan de machtspositie van Abdic, omdat de militaire eenheden in en rond Bihac vermoedelijk in overgrote meerderheid loyaal zijn aan hem.

Kroatië

In Zagreb hebben het afgelopen weekeinde demonstraties plaatsgevonden tegen een verder verblijf van UNPROFOR in Kroatië. Deze werden georganiseerd door Kroatische vluchtelingen uit de "Servische" gebieden in de republiek en hadden vermoedelijk de instemming van de Kroatische regering. Deze regering heeft vorige week formeel geëist dat UNPROFOR zich actiever gaat inzetten om het Kroatische gezag te herstellen in de UNPA's, zoals voorzien in het VN-vredesplan voor Kroatië en in andere relevante resoluties van de Veiligheidsraad. In Kroatische ogen bestendigt het verblijf van UNPROFOR in de UNPA's de status quo aldaar en verhindert het eventueel Kroatisch militair optreden tegen de Serviërs. Om die reden heeft de Kroatische regering vorige week formeel haar instemming met verlenging van het mandaat van UNPROFOR, dat op 30 september verloopt, afhankelijk gesteld van een mandaatswijziging in de door haar gewenste zin. Indien UNPROFOR niet vóór die datum de Servische eenheden in de republiek zal hebben ontwapend, eist de Kroatische regering dat de VN-vredesmacht uiterlijk op 30 november het land verlaat. Het is echter uiterst onwaarschijnlijk dat de VN bereid zal zijn met de Kroatische eis in te stemmen, omdat het door Kroatië gewenste optreden vrijwel onvermijdelijk tot botsingen met Servische troepen zou leiden.

Indien er geen overeenstemming kan worden bereikt over de genoemde kwesties, zal UNPROFOR zich in beginsel uit Kroatië moeten terugtrekken. Theoretisch is denkbaar dat UNPROFOR ook zonder Kroatische toestemming haar presentie in de republiek voortzet met verwijzing naar Hoofdstuk VII van het Handvest van de Verenigde Naties ("Bedreigingen van de Vrede") en naar de taken van UNPROFOR in het naburige Bosnië-Herzegovina, die vrijwel onuitvoerbaar zijn zonder (logistische) ondersteuning vanuit Kroatië. In dat geval moet echter worden gerekend op tegenwerking en zelfs geweldsacties tegen VN-personeel van Kroatische zijde.

Indien UNPROFOR zich de komende maanden uit Kroatië zou terugtrekken, zal het Kroatische bewind worden geconfronteerd met een militair en politiek vacuüm rond de UNPA's. Daardoor zou de Kroatische regering zich min of meer genoodzaakt zien om militair op te treden tegen de Serviërs. Omdat een dergelijk optreden op internationaal politiek verzet zou stuiten en een deel van de Kroatische strijdkrachten gebonden is in Bosnië-Herzegovina, wordt aangenomen dat Kroatië vooralsnog een grootschalige confrontatie met de Serviërs zal willen vermijden. De toenemende onvrede binnen zowel de Kroatische regering en oppositie als de strijdkrachten over het voortduren van de status quo rond de UNPA's en de passiviteit van UNPROFOR bij de uitvoering van het vredesplan maken het echter onwaarschijnlijk dat Kroatië genoeg zal nemen met een ongewijzigde verlenging van het UNPROFOR-mandaat.

De president van de "Servische" gebieden in Kroatië, Hadzic, heeft onlangs verklaard dat de steden Osijek en Vinkovci deel zullen gaan uitmaken van een gezamenlijke Servische staat. Daarmee geeft hij in feite aan dat hij een verzoening van beide bevolkingsgroepen binnen het Kroatische staatsverband uitsluit. De genoemde steden vormen de belangrijkste Kroatische enclaves in de verder door Servische, grotendeels autonoom opererende gevechtsgroepen gedomi-

[REDACTED]

neerde UNPA-oost. Geen enkele Kroatische regering kan het zich politiek veroorloven het afstaan van Osijek of Vinkovci aan de Serviërs zelfs maar te overwegen. Overigens is vermeldenswaard dat in UNPA-oost versterkingen zijn gemeld van de militia van Arkan, een extreem-nationalistisch Servisch parlamentslid die in het verleden betrokken is geweest bij oorlogsmisdaden in zowel Kroatië als Bosnië-Herzegovina.

Inmiddels is bevestigd dat Kroatië de beschikking heeft over tenminste twee gevechtshelikopters van het type Mi-24 HIND. Vorige maand was reeds [REDACTED] gemeld dat zij een HIND in Kroatische kleuren hadden waargenomen, maar inmiddels zijn twee van dergelijke gevechtshelikopters gezien bij de kazerne in Varazdin (noord-Kroatië). De verwerving van deze helikopters kan een aanzienlijke verhoging van de slagkracht van de Kroatische strijdkrachten betekenen. In tegenstelling tot de militaire transporthelikopters van het type Mi-8/17 HIP die Kroatië het afgelopen jaar heeft verworven, zijn HINDs ontwikkeld ter ondersteuning van grondoperaties.

Er bestaat grote onduidelijkheid over de omvang van de Kroatische luchtstrijdkrachten. Tot voor kort werd aangenomen dat Kroatië slechts de beschikking had over lichte transportvliegtuigen en maximaal enkele jachtvliegtuigen van het type MiG-21 FISHBED, die door naar Kroatië overgelopen vliegers van de voormalige JNA-luchtstrijdkrachten waren overgevlogen. Bij de aanval in UNPA-noord medio september zijn echter vier FISHBEDs ingezet. Er moet rekening mee worden gehouden dat het aantal Kroatische vliegtuigen en gevechtshelikopters groter is dan tot nu toe werd aangenomen.

In dit verband is vermeldenswaard dat het "Joegoslavische" persbureau TanJug onlangs heeft gemeld dat Kroatië grote aantallen wapens van uit Frankrijk en Duitsland heeft verworven. Met name laatstgenoemd land zou grote aantallen vliegtuigen en gevechtshelikopters uit het arsenaal van de voormalige Oostduitse strijdkrachten aan Kroatië hebben geleverd. Volgens "Joegoslavische" bronnen bezit Kroatië inmiddels tenminste 60 gevechtsvliegtuigen en 44 helikopters. Er is geen enkele aanwijzing dat deze mededelingen juist zijn. Meer voor de hand ligt dat deze berichten politiek-propagandistische doelen dienen. Het is vrijwel uitgesloten dat Kroatië het VN-embargo op wapenaankopen door voormalige Joegoslavische deelstaten heeft weten te ontduiken op de door TanJug aangegeven schaal. Waar dit toch gebeurd is, zoals bij de genoemde HIPs en HINDs, ligt het voor de hand dat dergelijke leveranties zijn geschied uit of via het GOS dan wel midden- en oosteuropese landen.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" oppositieleider Draskovic heeft vorige week een bezoek gebracht aan een aantal Westerse landen. Daarbij heeft hij gepleit voor meer steun aan de oppositie, die hij als democratisch bestempelt. In dat kader verzocht hij onder meer om opheffing van de sancties tegen zijn land, omdat hij van mening is dat deze de socialistische regering in de kaart spelen. Ook wees hij op de onaanvaardbare sociale gevolgen van de sancties. Inderdaad hebben de regeringen van Servië en "Joegoslavië" van de economische sancties gebruik gemaakt om het Westen verantwoordelijk te stellen voor de economische crisis in het land, die overigens in eerste instantie veroorzaakt is door het economische mismanagement van de socialisten. Ook vindt onder invloed van de sancties een criminalisering van de samenleving plaats.

Volgens de leider van de Servische Radicale Partij (SRS), Seselj, was de opstand van een aantal Bosnisch-Servische militairen in Banja Luka eerder deze maand een voorbode van een staatsgreep in Belgrado. De opstand in Banja Luka zou zijn uitgevoerd door leden van de voormalige Communistische Partij en topmilitairen. Volgens Seselj ging het daarbij om een protest tegen het beleid van de Servische

[REDACTED]

president Milosevic en Karadzic, die volgens Seselj de corruptie in de door hen geleide gebieden negeren. In dit verband kondigde Seselj aan dat zijn partij binnenkort een motie van wantrouwen tegen de Servische regering zal indienen.

De uitspraken van Seselj zijn opmerkelijk, omdat zijn partij in alle "Servische" gebieden van het voormalige Joegoslavië ageert tegen de corrupte functionarissen en oorlogsprofiteurs die ook het initiële doelwit waren van de opstandelingen in Banja Luka. Mogelijk wil Seselj zich verweren tegen beschuldigingen dat leden van zijn partij bij de opstand betrokken waren. Opmerkelijk is ook zijn aankondiging van een motie van wantrouwen, omdat de SRS de Servische socialistische minderheidsregering de afgelopen maanden feitelijk parlementaire gedoogsteun heeft verleend. De aankondiging van Seselj lijkt het einde van deze informele coalitie in te luiden. Mogelijk vormt het pleidooi van Milosevic en Karadzic voor aanvaarding van de voorstellen van Owen en Stoltenberg, die Seselj uit nationalistische overwegingen afwijst, een breekpunt in de samenwerking.

Macedonië

De plv minister van Defensie van Macedonië, kol Atansovski, heeft onlangs in een interview zijn visie op de dreiging tegen zijn land toegelicht. Hij stelde dat de grootste externe dreiging afkomstig is uit "Joegoslavië". Een grotere bedreiging zag hij echter in de toenemende binnenlandse etnische spanningen. Zoals bekend streeft de Albanese meerderheid in Macedonië naar tenminste volledige autonomie voor de door haar gedomineerde streken. Als gevolg van dit streven en de economische crisis in Macedonië verslechteren de etnische verhoudingen in het land. Tegen deze achtergrond is door sommige Macedonische functionarissen ook de vrees uitgesproken dat een escalatie in Kosovo kan overslaan naar Macedonië. Atansovski lijkt deze vrees echter niet te delen, omdat de spanningen in Kosovo in zijn visie door de Servische ordetroepen beheerst kunnen worden. Reëler acht hij kennelijk de mogelijkheid dat Servische nationalistena uit vrees voor aantasting van de "nationale identiteit" van de Servische minderheid in Macedonië (maximaal enkele tienduizenden personen groot) pogingen zullen doen om de interne situatie in Macedonië te destabiliseren met als doel de aansluiting van de "Servische" gebieden in Macedonië bij Servië zelf te bewerkstelligen.

Conclusie/voorzicht

Het besluit van de Moslim-conferentie om aanvaarding van de vredesvoorstellen van de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg, zoals vorige week besproken op een Brits vliegdekschip, te koppelen aan nieuwe, vermoedelijk voor de andere bevolkingsgroepen onaanvaardbare voorwaarden, betekent dat de etnische strijd in Bosnië-Herzegovina waarschijnlijk vooralsnog zal doorgaan. Naar verwachting zal het Bosnische parlement dit besluit van de Moslim-conferentie overnemen.

De Kroatische regering heeft geëist dat UNPROFOR actieve maatregelen neemt ter ontwapening van de Servische eenheden in de republiek. Anders dreigt Kroatië het mandaat van de VN-vredesmacht op te zeggen, waarna UNPROFOR uiterlijk 30 november a.s. uit Kroatië moet zijn teruggetrokken. Het vertrek van UNPROFOR zou een machtsvacuüm tot gevolg hebben, dat aanleiding zou geven tot Kroatische militaire acties tegen de "Servische" gebieden. Het is echter uiterst twijfelachtig of de Kroatische regering de politieke en militaire omstandigheden hiervoor reeds rijp acht. Daarom wordt aangenomen dat zij langs diplomatieke weg de mogelijkheden zal onderzoeken voor een zodanige bijstelling van het mandaat, dat UNPROFOR ook na 30 november in Kroatië zal kunnen blijven. Betwijfeld moet worden of de VN daarmee zal kunnen instemmen.